Shri Krishna BahuudeshiyaSamajseviSanstha's, Osmanabad

COLLEGE OF EDUCATION (B.ED)

Osmanabad 413501

Criteria II: Teaching-learning and Evaluation

2.2.4: Student-Mentor ratio for the last completed academic year…

Any other relevant information

मान्यता : दि.२९/१२/२००७ "विवेक, ज्ञानअमृत व मोक्षप्राप्तीचे साधन म्हणजे शिक्षण" – प्रा.डॉ.म.पं.सुरवसे

Shri Krishna Bahuuddeshiya Samajisevi Sanstha, Osmanabad

College of Education, Osmanabad

Tq & Dist Osmanabad.

- Principal -
Dr. A.O.Gaikwad
(M.A., M.Ed., Ph.D.)

- President -
Dr. M.P.Survase Ex.Edu. Dean
(M.A., M.Ed., M.Phil, Ph.D.)

Dandanaik Building, Barshi Naka, Osmanabad - 413 501 9130142041 / 9421163555

skbssoedu@gmail.com www.shrikrishnaosbd.org

Out No. B.Ed./ Date : / / 202

Semester II
Workshop Time Table
2022-23

Day & Date	Practical Work	Teacher Name
02/03/2023 to 04/03/2023	Evaluation Workshop	Shri Khune R.V.
14/03/2023 to 15/03/2023	Drama & Art in Education	Dr Pawar D.D.
26/04/2023 to 29/04/2023	Lesson Planning Workshop	Dr Pawar D.D.
	Objectives & Their Specifications	Shri Khune R.V.
	Lesson Observation remark	Dr Paikekar S.S.
01/07/2023 to 30/07/2023	Internship & School Experience	DDP, KRV, PSS

SHRIKRISHNA B.S.S.S., COLLEGE OF EDUCATION, OSMANABAD.

MICRO TEACHING TIME – TABLE From :- 01/04/2023 to 06/05/2023

Sr. No.	SKILL	NAME OF PROFESOR	DATE	TIME	DAY
1	Micro Teaching Theory	Prof. Khune R.V.	01/04/2023	11.00 am to 2.00 pm	Saturday
2	Practical Information & Discussion	All Prof. & Students	01/04/2023	3.00 pm to 4.30 pm	Saturday
3	Questioning skill Theory	Prof. Pawar D.D	03/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm.	Monday
4	Demonstration , Discussion & Note Down The Lesson Plan	All Professor	03/04/2023	2.30 pm. to 5.00 pm.	Monday
5	Teach and Re-teach	All Professor and groups	05/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm.	Wednesday
6	Black board writing skill Theory	Prof. Khune R.V.	06/04/2023	11.00 am. to 02.00 pm	Thursday
7	Demonstration , Discussion & Note Down The Lesson Plan	All Professor	06/04/2023	2.30 pm. to 5.00 pm	Thursday
8	Teach and Re-teach	All Professor and groups	08/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm.	Saturday
9	Set Inducation Theory	Prof. Khune R.V.	10/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm	Monday
10	Demonstration , Discussion & Note Down The Lesson Plan	All Professor	10/04/2023	2.30 pm. to 5.00 pm	Monday
11	Teach and Reteach	All Professor and groups	11/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm	Tuesday
12	Stimulus Variation Theory	Prof. Pawar D.D.	12/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm.	Wednesday
13	Demonstration , Discussion & Note Down The Lesson Plan	All Professor	12/04/2023	2.30 pm. to 5.00 pm.	Wednesday
14	Teach and Reteach	All Professor and groups	13/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm.	Thursday

15	Explanation skill Theory	Prof. Khune R.V.	15/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm.	Saturday
16	Demonstration , Discussion & Note Down The Lesson Plan	All Professor	15/04/2023	3.00 pm. to 5.00 pm.	Saturday
17	Teach and Re teach	All Professor and groups	17/04/2023	11.00 am to 2.00 pm	Monday
18	Use of Teaching Aid skill Theory	Prof. Pawar D.D.	18/04/2023	11.00 am. to 2.00 am.	Tuesday
19	Demonstration , Discussion & Note Down The Lesson Plan	All Professor	18/04/2023	2.30 pm. to 5.00 pm.	Tuesday
20	Teach and Re-teach	All Professor and groups	19/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm	Wednesday
21	Content Analysis	Prof. Khune R.V	20/04/2023	11.00 am. To 2.00 pm	Thursday
22	Integrated Lesson Theory	Prof. Khune R.V.	21/04/2023	11.00 am. to 1.00 pm	Friday
23	Demonstration , Discussion & Note Down The Lesson Plan	All Professor	21/04/2023	2.00 pm. To 5.00 pm	Friday
24	Teach and Re -teach	All Professor and groups	24/04/2023	11.00 am. to 4.00 pm	Monday
25	Teaching Formula , Values , Concept & Core Elements – Theory	Prof. Khune R.V.	25/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm	Tuesday
26	Objectives & Their Specifications	Prof. Khune R.V.	26/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm	Wednesday
27	Steps of Lesson	Prof. Pawar D.D.	27/04/2023	11.00 am to 2.00 pm	Thursday
28	Fixation of Previous Knowledge according to Unit	Prof. Pawar D.D.	28/04/2023	11.00 am to 2.00 pm	Friday
29	Lesson Planning Concept & Nature	Prof. Pawar D.D.	29/04/2023	11.00 am. to 2.00 pm	Saturday
30	Lesson Planning Workshop or Lesson Note Writing ,	Prof. Pawar D.D.	02/05/2023	11.00 am to 2.00 pm	Tuesday

31	Lesson Observation remark	Prof. Khune R.V.	03/05/2023	11.00 am to 2.00 pm	Wednesday
32	Macro – Lesson Demonstration & Discussion & Lesson Note Writting	All Professor A – Method	04/05/2023	11.00 am. To 3.00 pm.	Thursday
33	Macro – Lesson Demonstration & Discussion & Lesson Note Writing	All Professor B-Method	06/05/2023	11.00 am. To 3.00 pm.	Saturday

Principal

सेतूपाठ-२

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : चेतक,स्पष्टीकरण, शैक्षणिक साहित्य उपयोग वर्ग : आठवी दिनांक : -04-2023

पाठ्य घटक : मूलभूत हक्क भाग-2 वेळ : 15 मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
तर मुलांनो इकडे लक्ष द्या. आज आपण मूलभूत हक्क हा	आरंभिचे विधान
इतिहासातील पाठ्य घटक पाहणार आहोत.	
मागील पाठात आपण भारतीय संविधानाने दिलेल्या काही मूलभूत	चेतक बदल
हक्कांचा अभ्यास केला. स्वातंत्र्य, समानता, शोषणाविरुद्धचा	
हक्क आपण अभ्यासला. या पाठात आपण धार्मिक स.हक्क, सांस्कृति-	शिक्षकांचा हावभाव
क आणि शैक्षणिक हक्क समजून घेणार आहोत. तसेच मूलभूत	
हक्कांना असलेल्या न्यायालयीन संरक्षणाचीही आपल्याला	
माहिती करून घ्यायची आहे. विद्यार्थ्यांना न्यायालयाचे कामकाजा-	शैक्षणिक साहित्य
चे फोटो दाखवावे. त्यामुळे त्यांना न्यायालय कसे असते हे समजते.	उपयोग
धार्मिक स.ह.:- भारत हे एक जगातील महत्त्वाचे धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र आहे.	स्पष्टीकरण
सां.शैक्षणिक ह.:- सण, उत्सव, आहार, जीवनपद्धती यांबाबत आपल्या देशात	कौशल्य
खूप विविधता आहे. संविधानात्मक उ. हक्क :- हक्कांचा भंग झाल्यास	
न्यायालयाकडे दाद मागण्याचा हक्क हासुद्धा एक मूलभूत हक्क आहे.	
हक्कभंगाचे प्रकार कोणास सांगता येईल का?	विद्यार्थ्यांचा सहभाग
कारण नसताना एखाद्या व्यक्तीला अटक करणे (2) योग्य	प्रश्न विचारणे.
कारणाशिवाय एखाद्या व्यक्तीला शहर/गाव सोडण्यास प्रतिबंध	
करणे. (3) तुरुंगातील कैद्यांना अन्नपाणी आणि औषधोपचार नाकारणे.	
[illegible] विषयी शिक्षकांचा [illegible]	हेतुकथन

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : questioning वर्ग : V दिनांक :

पाठ्य घटक : Know your body वेळ : अध्यापन/पुनराध्यापन

S.K.B. 33 Shikshan Shastra Mahavidyalaya Usmanabad

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
students in the last Period, we have learned about a lesson know your body we learned about body Parts now I ask some questions related to to topic. answer Properly.	
1] How many bones are Present in the adults human body ? → 206	Gramatically correct
2] what doctor uses to repair a broken bone ? → plaster cast	Relevant to topic
3] what is the function of skin ? → protection, covering, sensation	low level concise
4] How many scents your nose can remember ? → 50,000	change in voice.
5] which is the largest organ in our body ? → liver	question mark.
6] what are the functions of muscles ? → movement of the body	question mark
7] How many bones are present in the babies human body ? → 300	correct according to content
8] what is the function of kidney ? → filtration of blood.	High level
9] what is the function of bones ? → give support to the body.	High level step by step
10] what is the function of brain ? → co-ordination	correct according to content

पर्यवेक्षक अधिव्याख्यात्यांची स्वाक्षरी

5/04/2023

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : चेतक बदल वर्ग : सातवी दिनांक : 11-04-2023

पाठ्य घटक : इतिहासाची साधने वेळ : ५ मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
इतिहासाची साधने हा पाठ आपण पाहणार आहोत	शिक्षकाची हालचाल
इतिहासाची एकुण ~~किती~~ तीन साधने आहे.	
① भौतिक साधने	~~मांडणीची~~ सुबकता
② लिखित साधने	मुद्यांची मांडणी
③ मौखिक साधने	
① भौतिक साधने ~~म्हणजे~~ कोणती आहेत ? नाणी, ताम्रपट, शिलालेख	मुद्द्यांची माहिती
दैनंदिन जीवनात माणूस विविध प्रकारच्या वस्तू वापरत असतो. पूर्वीच्या माणसाने वापरलेल्या अनेक वस्तु आपल्याला महत्त्वाची माहिती पुरवू शकतात.	प्रश्न विचारणे
② लिखित साधने :- हडप्पा लिपितील लेख, वैदिक साहित्य, महाभारत, रामायण यांच्या हस्तलिखित पोथ्या जैन, बौध्द साहित्य, पुराणग्रंथ, कोरिव लेख	
③ मौखिक साधने :- प्राचीन भारतातील मौखिक परंपरेने जपलेले, वैदिक, बौध्द आणि जैन साहित्य आता लिखित स्वरूपात उपलब्ध आहे.	
① इतिहासाची एकुण किती साधने आहेत ? → ३ तीन	प्रश्न विचारणे
② भौतिक साधने कोणती आहेत ? → नाणी, ताम्रपट, शिलालेख.	प्रश्न विचारणे.

सेतूपाठ-३

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : एकत्रित कौशल्य वर्ग : सहावी दिनांक : 04-2023

पाठ्य घटक : हडप्पा संस्कृती वेळ : १५ मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो इकडे लक्ष द्या आज आपला इतिहासाचा तास आहे तर आपण हडप्पा संस्कृती विषयी माहिती घेवू या.	प्रारंभीचे विधान
हडप्पा संस्कृतीची वैशिष्ट्ये सर्वसाधारणपणे सर्वत्र सारखीच आढळे	उपघटकांचे सादरीकरण
मुलांना त्या काळातील मुद्रा, हडप्पासंस्कृतील घरे, दागिने, भांडे	शै. साहित्य उपयोग
कसे आहेत याचे फोटो दाखवणे. घरे आणी नगररचना:- हडप्पा	चेतक बदल
संस्कृतीच्या लोकांची घरे आणि इतर बांधकामे प्रामुख्याने भाजक्या	फलक लेखन
विटांची होती. ② मुद्रा - भांडी:- हडप्पा संस्कृतीच्या मुद्रा प्राधान्याने	कौशल्याचे स्पष्टीकरण
चौरस आकाराच्या, स्टिएटाईट नावाच्या दगडापासून बनवल्या	
जात. मुद्रांवर विविध प्राण्यांचे आकृती, त्यांमध्ये बैल, म्हैस, हत्ती	सज्जनाप्रवर्तन
गेंडा, वाघ यांसारखे खरेखुरे प्राणी पाहायला मिळतात.	
हडप्पा संस्कृतीच्या स्थळांच्या उत्खननातून विविध प्रकारची आणि	उपघटकांचे सादरीकरण
आकारांची भांडी मिळाली आहेत. इ.स. १९२१ मध्ये पंजाबमधील रावी	हेतूकथन
नदीच्या काठी हडप्पा येथे उत्खनन प्रथम सुरु झाले म्हणून या	कौशल्याची स्पष्टता.
संस्कृतीला हडप्पा सं. हे नाव मिळाले.	
प्र. हडप्पा संस्कृतीला आणखीन कोणत्या नावाने ओळखले जाते? → सिंधु संस्कृती.	प्रश्न कौशल्य
प्र. हडप्पा-संस्कृतीच्या मुद्रा तयार करण्यासाठी कोणता दगड वापरला जात? → चौरस आकाराच्या, स्टिएटाईट	प्रश्न कौशल्य
अशा प्रकारे आपण हडप्पा संस्कृती विषयी अभ्यास केला.	अंतिम विधान

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : Self Induction वर्ग : Five दिनांक : 13-07-2023

पाठ्य घटक : Major Dhyan chand वेळ : ______ अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
Good afternoon this is our English Period. close your books and attention here.	Attention
sports occupies a vital role in our lives. It keeps us fit, healthy and makes us active. The secret to having a healthy and positive lifestyle.	Revision of previous knowledge
q what is the national sport of India ?	
→ Hockey.	
The Indian history of sports goes back to the vedic age in the era of Ramayana and mahabharata.	Importance of content
one of the oldest sports in India was 'chess.' The Marathon has been an olympic distance since the modern olympics started in ~~1~~896.	making link.
q which sport do you like most ? → cricket	
so Today we are going to learn the lesson - 'major Dhyan chand'.	clarity of statement of aim.
'major Dhyan chand'	Title

पर्यवेक्षक अधिव्याख्यात्याची स्वाक्षरी

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : प्रश्न कौशल्य वर्ग : सातवी दिनांक : 5-[illegible]-2023

पाठ्य घटक : भांड्यांच्या दुनियेत वेळ : 5 मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो आज आपला मराठीचा तास आहे तर मराठी पुस्तकातील आपण भांड्यांच्या दुनियेत हा पाठ्य-घटक पाहणार आहोत.	अवधान केंद्रीकरण
दैनंदिन जीवनात भांड्यांचा उपयोग आपण कशासाठी करतो? → अन्न शिजवणे, धान्य साठवणे, अन्न सेवन	विद्यार्थी शाब्दीक सहभाग.
प्र.2) भांडी कोणकोणत्या धातू पासून बनतात? → पीतळ, पोलाद, लोखंड, तांबे, ॲल्युमिनियम	
प्र3) स्वयंपाकासाठी वापरले जाणार भांड्याची नावे सांगा. → कढई, पॅन, तवा, कुकर.	
प्र4) लोखंडाच्या कढईत किंवा तव्यात भाजी का करतात? → लोखंड लवकर तापते आणि भाजी लवकर शिजते	मुक्त व उच्चस्तरीय प्रश्न
प्र5) पत्रावळी तयारी करण्यासाठी कोणत्या झाडाची पाने वापरतात? → पळस, कमळ, मोह.	
प्र6) उन्हाळ्यात माठाला ओले सुती कापड का गुंडाळतात? → माठाच्या आतील उष्णता शोषून घेते.	निश्चित प्रश्न
प्र7) दुधासाठी वापरल्या जाणाऱ्या भांड्याचे नाव काय? → चरवी	
प्र8) जेवणासाठी पंक्तीत वापरणाऱ्या ताटास काय म्हणतात? → पत्रावळ	निश्चित प्रश्न
प्र.9) मातीपासून कोणकोणते भांडे तयार होतात? → मडके, रांझण	
प्र.10) आपल्या दैनंदिन जीवनात आपण कोण-कोणत्या भांड्यांचा वापर करतो. → काचेची, मातीची, स्टील, लोखंड, पीतळ	संकशीप्त प्रश्न.

पर्यवेक्षक अधिव्याख्यात्याची स्वाक्षरी

सेतु पाठ - ३

सूक्ष्मपाठ टाचण

S.K.B. 33 Usmanabad Shikshan Shastra Mahavidyalaya

कौशल्य : एकत्रित कौशल्य वर्ग : पाचवी दिनांक : [illegible]-२०२३

पाठ्य घटक : छ. राजर्षी शाहु महाराज वेळ : १० मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो लक्षात घ्या. आज आपण काही विषयाच्या [illegible] आहे	प्रास्ताविक विधान
मुलांना छ. राजर्षी शाहुमहाराजांचा फोटो दाखवले. विद्यार्थी त्याचे	कौशल्याची रचना. शैली
निरीक्षण करेल. या पाठाचे लेखक [illegible] परिचय हे करतील.	फलक लेखन
प्र. छ. राजर्षी शाहु महाराजांचा जन्म केव्हा झाला? → २६ जून इ.स. १८७४ रोजी	शब्दाला प्रवर्तन
कागल येथील घाटगे घराण्यात त्यांचा जन्म झाला. छ. राजर्षी	हेतूकथन
शाहू महाराजांनी सामाजिक कार्य केले. राजर्षी शाहूंनी कोल्हापूर संस्थानात	स्पष्टीकरण
संगीत चित्रपट, चित्रकला, लोककला आणि कुस्ती या क्षेत्रातील कलावंतांना	
राजाश्रय देऊन त्यांना प्रोत्साहन देण्याचे महत्त्वाचे कार्य त्यांनी केले.	द्योतक वर्तन
[illegible] पावसाळा कोरडाच गेला. नंतरच्या वर्षीही [illegible] तक्रारी	
[illegible] लागली होती आभाळात कोरडे ढग जमायचे, निघून जायचे असे	कौशल्याची रचना
[illegible] डोळ्यातील पाणीसुद्धा आटलं. कोल्हापूरच्या सुपिक मातीला	
भेगा पडू लागल्या. शेतकरी [illegible] डोक्याला हात लावून बसला.	उपघटकांचे सादरीकरण
त्या वेळी त्यांनी हुकूम दिला, "शाळा आणि [illegible] करा धान्य [illegible]	कौशल्याचे एकत्रीकरण
[illegible] जमवा, जनावरांना, [illegible]	
प्र. कोल्हापूरच्या सुपिक जमिनीला भेगा का पडू लागल्या?	प्रश्न कौशल्य
प्र. राजर्षी शाहु महाराजांचे (लहानपणीचे) पूर्ण नाव काय होते? → ~~राजर्षी शाहू~~ जयसिंगराव	प्रश्न कौशल्य
त्यांचे मूळ नाव यशवंत होते. अशा प्रकारे आपण	अंतिम विधान

शाहु महाराजांविषयी जाणून घेण्यात अभ्यास केला.

सूक्ष्मपाठ टाचण

S.K.B.C.3. Shikshan Shastra Mahavidyalaya Usmanabad

कौशल्य : चेतक बदल. वर्ग : सातवी. दिनांक : [illegible] 2023

पाठ्य घटक : थेंब आज हा पाण्याचा. वेळ : 5 मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
गुल	
	शिक्षकाची हालचाल
थेंब आज हा पाण्याचा - कवयित्री - सुनंदा भावसार.	
शब्द जाऊ दे, अर्थ राहु दे, विषय आहे गाण्याचा	कविता - तालासुरात वाचणे.
आभाळातील बहुमोलाचा, थेंब आज हा पाण्याचा॥धृ॥	
मोती बनुनी सरसर येती, वर्षेमधल्या सरीतुनी	विद्यार्थ्यांकडून गाऊन घेणे.
माळ ओवते, निटसुन जाते, बावरते जणू परी कुणी	
या मोत्यांचा संचय कर तू, प्रश्न तुझ्यारे जीवाच्या	
आभाळातील बहुमोलाचा, थेंब आज हा पाण्याचा ॥1॥	
1) यमक जुळणाऱ्या शब्दांच्या जोड्या सांगा. → गाण्याचा - पाण्याचा	प्रश्न विचारणे
2) कवयित्रीने माणसाला कशाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन बदलण्यास सांगितले आहे. → निसर्गास.	प्रश्न विचारणे
3) पावसाळा कधी पासुन सुरु होतो.- → जुन महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यापासुन	प्रश्न विचारणे.
स्पष्टीकरण - कवितेची सुरुवातच अर्थवाही आणि सुंदर आहे.	स्पष्टीकरण देणे.
जगण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या पाण्याची आपल्यावर माया	
आहे ते पावसाच्या रुपाने आपल्या दाराशी वाहत येते.	
4) पाऊस अनियमित होण्याची कोणती कारणे आहेत? → वृक्षतोड, जंगालवर अतिक्रमण, वाढतापमान, लोकसंख्या	प्रश्न विचारणे.
वाढ.	

सूक्ष्मपाठ टाचण

S.K.B.23. Chhatrapati Shastra Mahavidyalaya Usmanabad

कौशल्य : सज्जता प्रवर्तन वर्ग : सातवी दिनांक : 13-01-2023

पाठ्य घटक : वीरमाता जिजाबाई वेळ : ——— अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो आज मी तुम्हाला महत्वपूर्ण घटकाविषयी माहिती सांगणार आहे. इकडे लक्ष द्या.	अवधान केंद्रीकरण
महाराष्ट्रात अनेक क्रांतिकारक होऊन गेले आहेत.	
प्र. तुम्हाला माहित असणाऱ्या क्रांतिकारकांची नावे सांगा.	जिज्ञासा निर्मिती
→ भगतसिंग, राजगुरू इ.	
मुलांनो आपली भूमी ही संतांची भूमी म्हणून ओळखली जाते. आपली संस्कृती ही जगामध्ये सर्वश्रेष्ठ आहे.	मांडणीत सातत्य व सुसूत्रता
पूर्वीपासूनच आपल्या देशामध्ये अनेक सत्तांनी वर्चस्व निर्माण केले व जनतेवरती अन्याय, अत्याचार केला.	
प्र. तुम्हाला माहिती असणाऱ्या परकीय सत्तांची नावे सांगा.	पूर्वज्ञान जागृती
→ डच, इंग्रज, फ्रेंच, पोर्तुगीज इ.	
शहाजीराजे हे आदिलशाहीतील मातब्बर सरदार होते. त्यांचे पुत्र शिवाजीराजे भोसले यांना स्वराज्य स्थापन करण्यासाठी कोणी प्रेरणा दिली? त्या वीरमातेचा आज आपण अभ्यास करणार आहोत. हा आशय समजण्याच्या दृष्टीने अत्यंत महत्वाचा आहे. तरी इकडे लक्ष द्या.	सज्जता प्रवर्तनाची पाठ्यांशाशी सांगड सौम्य किंवा प्रवर्तन
पाठ्य घटकाचे नाव आहे 'वीरमाता जिजाबाई' [शीर्षक फळ्यावरती लिहितात]	फळ्यावरती पाठशीर्षक लेखन

S.K.B.23. Chhatrapati Shastra Mahavidyalaya Usmanabad

पर्यवेक्षक अधिव्याख्यात्याची स्वाक्षरी

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : प्रश्न कौशल्य   वर्ग : सातवी   दिनांक : 05-04-2023

पाठ्य घटक : मृदा   वेळ : 5 मिनिट   अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
आज आपण इतिहासातील मृदा हा पाठ्यघटक घेणार आहोत.	अवधान केंद्रीकरण
महाराष्ट्रातील नदीखोऱ्यात कोणती मृदा आढळते? → गाळाची	बद्ध व निम्नस्तरीय प्रश्न
जांभी मृदा कोणकोणत्या भागात आढळते? → रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग	
गाळाची मृदा कोणत्या प्रदेशात आढळते? → सतलज - गंगा - ब्रह्मपुत्रा नद्यांच्या मैदानी प्रदेशात	निश्चित प्रश्न
पृथ्वीवरील सजीव सृष्टीतील महत्त्वाचा घटक कोणता आहे? → वनस्पती.	
मानवाच्या कोणत्या प्राचीन संस्कृतीचा उदय झाला? → सिंधु - हडप्पा संस्कृतीचा.	संकलित प्रश्न
सह्याद्रीच्या कोणत्या भागात हवामान दमट असते? → पश्चिम	
जैविक पदार्थास काय म्हणतात? → ह्युमस	
शेतात जास्त उत्पादन मिळवण्यासाठी कोणकोणत्या खतांचा वापर केला जातो. → रासायनिक खते, कीटकनाशके	विषयाशी ज्ञानदृष्ट्या
सह्याद्रीच्या पश्चिम भागात बेसाल्ट खडकापासुन कोणती मृदा आढळते? → जांभी मृदा.	निश्चित प्रश्न
कोकणातील लोकांच्या आहारात कोणते धान जास्त असते. → नारळ	मुक्त व उच्चस्तरीय

पर्यवेक्षक अधिव्याख्यात्याची स्वाक्षरी

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : फलक कौशल्य वर्ग : तिसरी दिनांक : 08/04/2023.

पाठ्य घटक : आमचा शब्दकोश वेळ : 5 मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
दिनांक, वर्ग, विषय	अवधान केंद्रीकरण
फळ्यावर खालीप्रमाणे शब्दांचा क्रम लावून दाखवा	
आणि मुलांना विचारा "मी कसा क्रम लावला, कोण सांगेल?"	
काळोख - अंधार	रंगीत खडुचा वापर
कोकरू - शेळीचे पिल्लू	
गंदि - वाट	
गुराखी - गुरे राखणारा	शब्दांचा अर्थ लिहणे
तोबरा भरणे - तोंड भरून खाणे.	
परतणे - माघारी फिरणे	
शहारा येणे - अंगावर काटा येणे.	
शब्द नीट ऐकले की त्यांचा क्रम लावला येतो.	
मुलांना 'क' पासुन सुरु होणारे शब्द शोधायला सांगा.	
आणि प्रत्येक भटाने शोधलेले शब्द पाहा.	
'क' पासुन कीडा, कप, किल्ला, कौल, कंप, कुत्ता,	
कूट, केस, कैरी, कोट	

S.K.B.3.3. Shikshan Shastra Mahavidyalaya Osmanabad

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : शब्दालाप्रवर्तन/प्रस्तावना वर्ग : सातवी दिनांक : 12-04-2023

पाठ्य घटक : संविधान निर्मिती पार्श्वभूमी वेळ : 5 मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो इकडे लक्ष द्या आज आपला नागरिकशास्त्राचा तास आहे.	अवधान केंद्रीकरण
भारताच्या संविधान निर्मितीला इ.स.1946 पासूनच सुरुवात झाली.	पूर्वज्ञानजागृत प्राप्ती
प्र. मुलांनो आपल्या देशाचे संविधान कोणी लिहिले? → डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	प्रश्न विचारणे
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे मसुदा समितीचे अध्यक्ष होते.	
आपल्या संविधान सभेचे अध्यक्ष डॉ.राजेंद्रप्रसाद हे होते.	प्रेरणादायी कृती
डॉ.बाबासाहेब आं. भारताच्या संविधान निर्मितीला या	
योगदानामुळे त्यांना 'भारतीय संविधानाचे शिल्पकार' म्हणतात.	प्रेरणा प्रवर्तनासाठी
संपुर्ण संविधान लिहुन पुर्ण झाल्यानंतर संविधान सभेने	शाब्दिक कथन
त्यास मान्यता दिली.	
प्र.- तर मुलांनो तुम्हाला माहिती आहे का?	प्रश्न विचारणे.
संविधानाचा स्वीकार केव्हा झाला? → 26 नोव्हेंबर 1949 रोजी केला.	
26 नोव्हेंबर हा दिवस 'संविधान दिन' म्हणून साजरा केला जातो.	सज्जता प्रवर्तनाची सांगड
26 जानेवारी 1950 रोजीपासून संविधानातील तरतुदीनुसार	प्रेरणा प्रवर्तनासाठी शाब्दिक
देशाचा राज्यकारभार चालवण्यास सुरुवात झाली.	कथन । प्रश्न-
प्र.- संविधान सभेत एकुण किती सदस्य होते? → 299	प्रश्न विचारणे
प्र.- आपला देश कधी स्वातंत्र्य झाला? → 15 ऑगस्ट 1947	प्रश्न विचारणे

S.K.B. 3 3 Usmanabad Shikshan Shastra Mahavidyalaya

S.K.B. 23 Usmanabad Shikshan Shastra Mahavidyalaya

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : शैक्षणिक साहित्य उपयोग. वर्ग : सहावी दिनांक : 20-4-2023

पाठ्य घटक : माय वेळ : 5 मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो इकडे लक्ष द्या आज आपण मराठीतास आज आपण	आरंभीचे विधान
माय या कविते विषयी अभ्यास करू. या कवितेचे कवयित्री श.ग	
पाचपोळ आहेत कवयित्रीने आपल्या आई विषयी सांगितले आहे	पाठाच्या उद्दिष्टास
कष्ट करणाऱ्या आपल्या आईचे जीवन कसे आहे. कितीजरी	पोषक
कष्ट झाले तरी ती सहन करते पण आपल्या लेकराला पोटभरून	स्पष्टीकरण
खायला घालते. तर आता आपण कविता म्हणू या. हंबरून वासरा	
ले चाटते जवा गाय तिच्या मंधी दिसते मले माझी माय गं आगं	विद्यार्थ्यांचा कृतीयुक्त
फनकाट्या वेचायला माय जाय रानी पायात नसे वाहान शाधी हिंडे	सहभाग
अनवाणी इन्च काट्याकुटी तिचा मोजत नव्हता पायाला सुई मरवेजवा	
मी येत होतो घरी असनासन आणून खाऊ घाले नानापरी	साहित्य वापरातील
तर मुलांना गायची चित्र दाखवली पाहिजे गाय कशी आपल्या	वेळेचे नियोजन.
लेकराला पोटाशी धरते तशी आपली आई पण त्याचा कष्ट	साहित्य सादरीकरण
करणाऱ्या आईचे फोटो दाखवली पाहिजेत. त्या मुळे मुलांना	
समजेल की आई आपल्या लेकारासाठी किती कष्ट करते.	
प्र:- कोण कोणास म्हटले खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे द्या.	
① कक नको घाई म्हणे पोटभर खाय असे कोण कोणास म्हटले? → आई आपल्या लेकराला म्हणतात.	प्रश्न विचारणे
अशा प्रकारे आपण माय या कविते विषयी अभ्यास केला आहे.	अंतिम विधान

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : स्पष्टीकरण वर्ग : सातवी दिनांक : 18-04-2023

पाठ्य घटक : मराठ्यांचा स्वातंत्र्य संग्राम वेळ : 5 मिनिटे अध्यापन/पुनर्राध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो आज आपण मराठ्यांचा स्वातंत्र्यसंग्राम या पाठ्यघटकाचा अभ्यास करू	आरंभीचे विधान
प्र. हे चित्र कोणत्या राजाचे आहे? → छत्रपती संभाजी महाराज.	दृक साधनांचा वापर
संभाजी महाराज हे छत्रपती शिवाजी महाराजांचे ज्येष्ठ पुत्र होते.	ओघवते कथन
संभाजी महाराजांचा जन्म 14 मे 1657 रोजी पुरंदर किल्ल्यावर झाला. शिवाजी महाराजांच्या मृत्यूनंतर ते छत्रपती झाले. त्यावेळी मराठ्यांचा मुघलांशी संघर्ष चालू होता. अशा स्थितीत औरंगजेबचा मुलगा शहजादा अकबर याने पित्याविरुद्ध हे बंड बादशाह औ. मोडून काढले. मग अकबर दक्षिणेत संभाजी महाराजांच्या आश्रयाला आला. त्याचे पारिपत्य करण्यासाठी	स्पष्टीकरण दुवे
बादशहा औ. 1682 ला दक्षिणेत आला. छ. संभाजी महाराज वयाच्या चौदाव्या वर्षीच सैन्याचे व राज्यकारभारात लक्ष घालू लागले. संभाजी महाराजांना संस्कृत सह अनेक भाषा अवगत होत्या. त्यांनी ग्रंथलेखन ही केले. राजनीतिविषयक प्राचीन भारतीय ग्रंथांचे अवलोकन सार 'बुधभूषण' या ग्रंथात मांडले.	सुसूत्रता - सुसंबद्ध विधाने
प्र. संभाजी महाराजांनी 'बुधभूषण' या ग्रंथाची रचना संस्कृत भाषेतून केले.	प्रश्न योजना/स्वयंमूल्यमापन

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : प्रश्न कौशल्य वर्ग : सातवी दिनांक : 05-04-2023

पाठ्य घटक : मृदा. वेळ : 5 मिनिट अध्यापन / पुनरध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
आज आपण इतिहासातील मृदा हा पाठ्यघटक शिकणार आहोत.	अवधान केंद्रीकरण
प्र.1) महाराष्ट्रातील नदीखोऱ्यात कोणती मृदा आढळते? → गाळाची	विद्यार्थ्यांना प्रश्न विचारणे
प्र.2) जांभी मृदा कोणकोणत्या भागात आढळते? → रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग	
प्र.3) गाळाची मृदा कोणत्या प्रदेशात आढळते? → सतलज, गंगा, ब्रह्मपुत्रा या प्रदेशात	विद्यार्थ्यांचा शाब्दिक सहभाग
प्र.4) पृथ्वीवरील सजीव सृष्टीतील महत्त्वाचा घटक कोणता आहे? → वनस्पती.	
प्र.5) मानवाच्या कोणत्या प्राचीन संस्कृतीचा उदय झाला? → सिंधु - हडप्पा	निश्चित प्रश्न.
प्र.6) सह्याद्रीच्या कोणत्या भागात हवामान दमट आहे? → पश्चिम भागात.	
प्र.7) सेंद्रिय पदार्थास काय म्हणतात? → ह्युमस	मुक्त व उच्चस्तरीय प्रश्न
प्र.8) शेतात सर्वात जास्त उत्पन्न मिळवण्यासाठी कोणत्या खतांचा वापर केला जातो? → रासायनिक, किटकनाशके	
प्र.9) सह्याद्रीच्या पश्चिमभागात बेसाल्ट खडकापासून कोणती मृदा आढळते? → जांभीमृदा	
प्र.10) कोकणातील लोकांच्या आहारात कोणते धान्य जास्त असते? → तांदुळ	

पर्यवेक्षक अधिव्याख्यात्याची स्वाक्षरी

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : प्रश्न कौशल्य वर्ग : सातवी दिनांक : [illegible]-04-2023

पाठ्य घटक : वारकरी पंथाचे कार्य वेळ : ———— अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
आज आपण वारकरी पंथाचे कार्य या घटकाचा अभ्यास करणार आहोत.	
1) संत चळवळीचे कोणते केंद्र होते ? → पंढरपूर	विषय ज्ञान दृष्ट्या निर्दोष
2) संतांचे दैवत कोणते होते ? → विठ्ठल	निश्चित प्रश्न
3) संत तुकाराम यांनी कोणता ग्रंथ लिहिला ? → संत तुकारामाची गाथा	एका प्रश्नात एकच कल्पना
4) संत तुकाराम महाराजांचे गाव कोणते ? → देहू	
5) ज्ञानेश्वरी या ग्रंथाची रचना कोणी केली ? → संत ज्ञानेश्वर	व्याकरण दृष्ट्या निर्दोष
6) संत एकनाथांनी कोणत्या धर्माची मांडणी केली ? → भागवत	निश्चित प्रश्न
7) संत एकनाथांच्या साहित्यात कशाचा समावेश आहे ? → अभंग, गौळणी, भारुडे.	संक्षिप्त प्रश्न
8) संतांनी लोकांना कोणता संदेश दिला ? → समतेचा	मुक्त व उच्चस्तरीय प्रश्न
9) संत नामदेवांची प्रतिज्ञा कोणती होती ? → "नाचू कीर्तनाचे रंगी । ज्ञानदीप लावू जगी ।।"	बद्ध व निम्नस्तरीय प्रश्न
10) संतांनी लोकांना कोणता उपदेश केला ? → निसर्गसंकटे आली असता, त्यांची पर्वा न करता कसे जगावे	मुक्त व उच्चस्तरीय प्रश्न

अशा प्रकारे आपण वारकरी पंथाच्या कार्याचा अभ्यास केला.

पर्यवेक्षक अधिव्याख्यात्यांची स्वाक्षरी
05/04/2023

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : स्पष्टीकरण वर्ग : तिसरी दिनांक : 12-04-2023

पाठ्य घटक : मुग्धा लिहू लागली वेळ : 5 मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो आज आपला मराठीचा तास आहे. तर आपण मुग्धा लिहू लागली हा पाठ्यघटक पाहणार आहोत.	सुरवातीचे विधान
मुग्धाच्या शाळेत चित्रकला, रांगोळी, कथाकथन स्पर्धा झाल्या आज शाळेत बक्षीस समारंभ होता. सर्व मुलांना पालकांनाही आमंत्रण होते.	पाठातील मुद्दे वाचणे
मुग्धा आणि तिचे आईबाबाही शाळेत आले होते. त्यांनी मुग्धांच्या बाईंशी भेट घेतली. अभ्यासात हुशार आहे. चित्रकला स्पर्धेत पहिल्या नंबरचं बक्षीस पटकावलंय. पण ती जास्त बोलत नाही. घरी असेच वागते का? बाई म्हणाल्या "हो." आईने नाराजीच्या स्वरात उत्तर दिले. तेवढ्यात प्रमुख पाहुणे आले. पाहुणे म्हणुन प्रसिद्ध लेखक आले होते. बाईंनी त्यांचे स्वागत केले. शाळेतील शिक्षिका जाधवबाईंनी प्रमुख पाहुण्याची ओळख करून दिली.	स्पष्टीकरण देणे.
प्र. मुग्धाच्या शाळेत कोणता समारंभ होता? → बक्षिसे	प्रश्न विचारणे.
प्र. समारंभाला प्रमुख पाहुणे कोण आले होते? प्रसिद्ध लेखक	प्रश्न विचारणे.
बक्षिसे देण्याचा कार्यक्रम पार पडला. प्रमुख पाहुण्यांनी भाषणास सुरुवात केली. पाहुण्यांनी त्यांच्या लहानपणीच्या गमती जमती सांगितल्या. सर्व पोट धरून हासली. नंतर स्वतः लेखक कसे झाले, हे त्यांनी सांगितले.	

S.K.B 23 Shikshan Shastra Mahavidyalaya Usmanabad

सेतू पाठ- 1

सूक्ष्मपाठ टाचण

S.K.B.3.3 Osmanabad Shikshan Shastra Mahavidyalaya

कौशल्य : चेतकबदल, फलक लेखन, प्रश्न, विद्यार्थी सहभाग वर्ग : चौथी. दिनांक : 22-04-2023

पाठ्य घटक : शिवरायांचे बालपण येळ : 5 मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो इकडे लक्ष द्या आज आपला इतिहासचा तास आहे	आरंभीचे विधान
तर आपण शिवाजी महाराजांविषयी माहिती घेऊया.	
प्र. शिवाजी महाराजांचा जन्म केव्हा झाला? → 19 फेब्रुवारी 1630 रोजी.	विद्यार्थी सहभाग
प्र. त्यांचा जन्म कोणत्या किल्ल्यावर झाला? → शिवनेरीवर	प्रश्न कौशल्ये
जिजाबाईंनी शिवरायांना उत्तम शिक्षण दिले.	
सायंकाळी त्या आंगणात लावत. शिवबांना जवळ घेऊन रामा-	कौशल्याची रचना
-च्या, श्रीकृष्णाच्या, भिमाच्या, अभिमन्यूच्या गोष्टी सांगत.	
तसेच नामदेव, ज्ञानेश्वर, एकनाथांचे अभंग म्हणून दाखवत	
लहानपणी आपल्या मित्रासोबत असे खेळ खेळायचे त्यामुळे	कौशल्याचे एकात्मीकरण
त्यांच्यात युद्ध जिंकण्याची क्षमता झपाट्याने विकसित	कौशल्य आवश्यक सादरीकरण
झाली. शिवाजी महाराजांनी स्वराज्य स्थापना करीता इ.स. 1647	फलक लेखन
मध्ये सर्वप्रथम किल्ला घेतला, छत्रपती शिवाजी महाराजांनी	
हा किल्ला घेऊन स्वराज्याचे तोरण बांधले म्हणून या किल्ल्या-	
-चे नाव तोरणा किल्ला असे ठेवण्यात आले.	फलक लेखन
प्र. शिवाजी महाराजांनी एकूण 160 किल्ले जिंकली.	फलक लेखन.
प्र. शिवाजी महाराजांच्या आईचे नाव काय होते? →	प्रश्न कौशल्य
अशाप्रकारे आपण शिवरायांचे बालपण हा पाठ पाहिला.	हेतूकथन

सूक्ष्मपाठ टाचण

कौशल्य : सज्ञता प्रवर्तन / प्रस्तावना   वर्ग : तिसरी   दिनांक : 12-04-2023

पाठ्य घटक : ते अमर हुतात्मे झाले   वेळ : 5 मिनिट   अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो इकडे लक्ष द्या आज आपला मराठीचा तास आहे.	अवधान केंद्रीकरण
ते देशासाठी लढले, ते अमर हुतात्मे झाले।।धृ।।	वाचणे, गायन
सोडिले सर्व घरदार, त्यागिला सुखी संसार,	
ज्योतीसम जीवन जगले, ते देशासाठी लढले।।1।।	विद्यार्थीकडुन गाऊन
तो तुरुंग, ते उपवास, सोसला किती वनवास	घेणे.
कुणी फासावरती चढले; ते देशासाठी लढले।।2।।	
झगडली, झुंजली जनता, मग स्वतंत्र झाली 'माता'	
हिमशिखरी ध्वज फडफडले, ते देशासाठी लढले।।3।।	सज्ञता प्रवर्तनाची प्राप्ती - श्री सोंगडे
हा राष्ट्रध्वज साक्षीला, कर आपण वंदन याला	
स्मरणीत गाऊया अपुले, ते देशासाठी लढले।।4।।	
प्र. या कवितेचे लेखक हे - वि.म कुलकर्णी आहेत.	
प्र.1 या कवितेत अमर हुतात्मे कोणाला म्हटले आहे? → जे देशासाठी लढले.	प्रश्न विचारणे
प्र.2 आपली भारतमाता स्वतंत्र होण्यासाठी जनतेने काय केले? → झगडली, झुंजली.	प्रश्न विचारणे
अशा प्रकारे आपण देशातील सैनिकाविषयी पाहिले ते अमर हुतात्मे झाले.	अंतिम विधान.

सेतूपाठ - 02

सूक्ष्मपाठ टाचण

S.K.B.3.3 Usmanabad Shikshan Shastra Mahavidyalaya

कौशल्य : चेतक बदल, स्पष्टीकरण कौशल्य वर्ग : तिसरी दिनांक : -04-2023

पाठ्य घटक : स्वच्छतेचे प्रसारक संत गाडगेबाबा वेळ : ५ मिनिट अध्यापन/पुनराध्यापन

शिक्षक आणि विद्यार्थी कृती	कौशल्य उपघटक
मुलांनो इकडे लक्ष द्या. आज आपला मराठीचा तास आहे. तर	आरंभाचे विधान
आज आपण स्वच्छतेचे प्रसारक संत गाडगेबाबा यांच्याविषयी	
माहिती पाहूया. स्वच्छतेचे प्रसारक संत गाडगेबाबा या पाठाचे लेखक	
ताम्हन चोरघडे हे आहेत. विद्यार्थ्यांना संत गाडगेबाबा यांचा	शैक्षणिक साहित्य
फोटो दाखवणे त्यामुळे विद्यार्थ्यांना कळेल. संत गाडगेबाबा जन्म	उपयोग.
कऱ्हाडा शेंडगाव येथे गरीब कुटुंबात झाला. आई-बापांनी त्यांचे नाव	
ठेवले डेबू. लहानपणी वडील वारले. त्यामुळे आई डेबूला घेऊन आप-	चेतक बदल
-ल्या भावाकडे येऊन राहिली. वयाच्या एकोणिसाव्या वर्षी गा-	कौशल्य.
घरदाराचा, सगेसोयऱ्यांचा त्याग केला. सगळी माणसे हे	
आपले सगेसोयरे, सगळे विश्व हेच आपले घर, असे मानून ते	
वावरू लागले. गावागावात भजन-किर्तन करत फिरू लागले.	स्पष्टीकरण कौशल्य
संत गाडगेबाबा हे या जगातील सर्वच लोक आपले सगेसोयरे	
आहेत. ते कोणालाच तुच्छ समजत नसे. ते गावागावात जाऊन	
भजन-किर्तन करत.	
प्र. संत गाडगेबाबा महाराजांचा जन्म कोठे झाला? → कऱ्हाडा शेंडगाव.	प्रश्न विचारणे.
प्र. संत गाडगेबाबांना कशासाठी ओळखले जाते? स्वच्छतेचे प्रसारक संत गाडगेबाबा.	
अशा प्रकारे थोडक्यात आपण स्वच्छतेचे प्रसारक संत गाडगेबाबाविषयी पाहिले.	हेतुकथन

वर्ग : ९ वी. तुकडी

दिनांक : वेळ

घटक : सजीव सृष्टी : अनुकूलन व वर्गीकरण

उपघटक : अनुकूलन

पाठ्यघटक :

अपेक्षित पूर्वज्ञान : सजीव निर्जीव संकल्पना

नियोजित शैक्षणिक साहित्य

पाठाच्या पायऱ्या	पाठ्यमुद्दे	विशिष्ट उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे	शिक्षक कृती	विद्यार्थीकृती	शैक्षणिक साहित्य / फलककार्य	मूल्यमापन (उद्दिष्टांचे मापन)
१	२	३	४	५	६	७
① प्रज्ञा पुर्वज्ञान (पूर्वज्ञान)		उद्दीष्ट्य - विद्यार्थ्यांचे पूर्वज्ञान जागृत करणे. स्पष्टीकरण - विद्यार्थी पूर्वज्ञानावर आधारित प्रश्नांची उत्तर देतो.	मुलांनो इकडे लक्ष द्या. मी काही प्रश्न विचारते ज्यांना उत्तर येते त्यांनी हात वर करा. सामूहिक उत्तर स्वीकारले जाणार नाही. प्रश्न - 1) सजीव म्हणजे काय? 2) निर्जीव म्हणजे काय 3) तुम्हाला माहित असलेल्या सजीव घटकांची नावे सांगा.	श्रवण करतो. - जे हालचाल करतात. - उत्तर देतो. - [illegible] उत्तर देतो.		तोंडी.
			मुलांनो आपल्या पृथ्वीवर अनेक वनस्पती आहेत काही वनस्पतींना वेगवेगळ्या रंगाची फुले, फळे असतात तर काहींना नसतात. काही वनस्पती पाण्यात, डोंगराळ प्रदेशात, बर्फाळ प्रदेशात तर काही वाळवंटात आढळतात. वनस्पतींची विविधता महत्त्वाची. हा घटक महत्त्वाचा आहे	श्रवण करतो.		
② हेतू कथन		उद्दिष्ट्य - ① पाठाचे शीर्षक समजावून सांगणे स्पष्टीकरण - पाठाचे शीर्षक समजून घेतो.	सर्वांनी लक्ष द्या. आज आपण सजीव सृष्टी - अनुकूलन व वर्गीकरण हा घटक अभ्यासणार आहोत.	- निरीक्षण करतो - श्रवण करतो.	सजीव सृष्टी : अनुकूलन व वर्गीकरण	तोंडी, लेखी कृती
③ विषय प्रतिपादन	① अनुकूलन	① ज्ञान) - उद्दीष्ट्य - अनुकूलनाची व्याख्या सांगणे. स्पष्टीकरण - विद्यार्थी अनुकूलनाची व्याख्या सांगतो.	शिक्षक अनुकूलनाची व्याख्या सांगतात. "प्रत्येक सजीव ज्या परिसरात व वातावरणात राहतो, त्याच्याशी अनुकूल होण्यासाठी त्याच्या शरीरामध्ये जीवन जगण्याच्या पद्धतीमध्ये कालानुरूप घडून आलेला बदल म्हणजे अनुकूलन होय."	श्रवण करतो.		तोंडी.

पाठाच्या पायऱ्या	पाठमुद्दे	विशिष्ट उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे	शिक्षक कृती	अध्ययन अनुभूती: विद्यार्थीकृती	अध्ययन अनुभूती: शैक्षणिक साहित्य / फलकलेखन	अध्ययन अनुभूती: मूल्यमापन (उद्दिष्टांचे मापन)
१	(2) २	३		५	६	७
(3) विषय प्रतिपादन	वनस्पतींमधील अनुकूलन	(1) (ज्ञान) – उद्दिष्ट – वनस्पतींमधील अनुकूलन समजावून सांगणे स्पष्टीकरण – वनस्पतींमधील अनुकूलन समजून घेतो.	वनस्पतींमधील अनुकूलन उदा. कमळ, निवडुंग, उंच शीत प्रदेश, मुळांचा प्रकार, खोड, पाने वगैरेंचे शिक्षक दाखवतात.	श्रवण करतो. निरीक्षण करतो.	वनस्पतींचे अनुकूलन तक्ता	तोंडी लेखी
	(3) जलीय वनस्पती	उद्दिष्ट – जलीय वनस्पती लक्षात घेऊन उदाहरणाद्वारे माहिती देणे. स्पष्टीकरण – जलीय वनस्पतींचे अनुकूलन समजून घेतो.	कमळ जलपर्णी अशा वनस्पतींचे देठ मऊ, लवचिक असतात. पाने खोडावर मेणचट पदार्थाचा थर असतो.	श्रवण करतो.		
	(4) वाळवंटी प्रदेशातील वनस्पतींमधील अनुकूलन	उद्दिष्ट – वाळवंटी प्रदेशातील वनस्पतींची माहिती समजून सांगणे. स्पष्टीकरण – वाळवंटी प्रदेशातील वनस्पतींबद्दल समजून घेतो.	वाळवंटी प्रदेशातील वनस्पतींबद्दल निवडुंगाच्या चित्राद्वारे समजावून सांगतात. तसेच हिमप्रदेशातील, जंगल प्रदेशातील व गवताळ प्रदेशातील वनस्पतींचे अनुकूलन समजावून सांगतात.	श्रवण करतो. निरीक्षण करतो.	निवडुंगाचे चित्र	तोंडी
		(3) (उपयोजन) – उद्दिष्ट – जलीय व वाळवंटी प्रदेशातील वनस्पतींमधील फरक सांगणे. स्पष्टीकरण – विद्यार्थी फरक सांगतो.	उदा. देवदार, पाईन अशा सूचीपर्णी वृक्षांचा समावेश हिमप्रदेशातील वनस्पती. वृक्ष, झुडूप, रोपटे जंगल प्रदेशातील वनस्पती.			
		(4) (कौशल्य) – उद्दिष्ट – आपल्या परिसरातील वनस्पतींचे निरीक्षण करण्याचे कौशल्य विकसित करणे. स्पष्टीकरण – निरीक्षणाचे कौशल्य विकसित होते.	शिक्षक वेगवेगळी उदाहरणे मुलांकडून विचारून घेतात. त्यामुळे निरीक्षणातील उदाहरणे विद्यार्थी सांगतात.	श्रवण करतो. निरीक्षण करतो.		तोंडी
		(5) (अभिरुची) – उद्दिष्ट – वनस्पतींमधील परिस्थितीनुसार झालेले बदल लक्षात आणून देणे. स्पष्टीकरण – लक्षात येते.				तोंडी

(4) सं... दृढीकरण – ... दृढीकरण करणे. प्रश्न – 1) अनुकूलन म्हणजे काय? – उत्तर देतो. 2) वाळवंटी प्रदेशातील वनस्पती ... – उत्तर देतो.

पाठ टाचण (जोडपान)

पाठाच्या पायऱ्या	मापनाचे उद्दिष्ट	शिक्षक कृती	फलककार्य/शै.साहित्य
१	२	३	४
उपयोजन	उपयोजन/कौशल्य/मनोवृत्ती उद्दिष्ट्ये - प्राप्त ज्ञानाचा रोजच्या परिस्थितीशी सांगड घालणे. स्पष्टीकरण - प्राप्त ज्ञानाची रोजच्या परिस्थितीशी सांगड घालतो.	प्रश्न - वनस्पतींमधील अनुकूलन टिकून ठेवण्यासाठी आपल्याला काय करता येईल?	
मूल्यमापन	ज्ञान/आकलन उद्दिष्ट्ये - अध्ययन अनुभूती तपासून पाहणे. स्पष्टीकरण - अध्ययन अनुभूती तपासून उत्तरे देतात.	जोड्या लावा. अ — ब १) निवडुंग — अ) हिमप्रदेशातील वनस्पती. २) कमळ — ब) वाळवंटी वनस्पती ३) देवदार — क) जलीय वनस्पती	गुंडाळी फलक.
गृहपाठ	स्वयंअध्ययन उद्दिष्ट्ये - स्वयंअध्ययनास प्रेरित करणे. स्पष्टीकरण - स्वयंअध्ययन करतो.	हिमप्रदेशातील वनस्पतींचा आकार शंकूसारखा असल्यामुळे कोणता फायदा होतो तुमच्या शब्दात लिहा.	

निरीक्षण तक्ता

		अतिउत्तम	उत्तम	समाधानकारक	बरा	असमाधानकारक
१.	पाठाचे नियोजन					
	१) पाठटाचण लेखन					
	२) उद्दिष्ट व स्पष्टीकरणे					
	३) पाठाच्या पायऱ्या					
२.	आशयाची तयारी					
	१) आशयज्ञान					
	२) संकल्पनेतील सुस्पष्टता					
	३) विषयाचे सादरीकरण					
	४) प्रश्न पध्दत					
	५) भाषा शुध्दता, उच्चार स्पष्टता					
३.	वर्ग व्यवस्थापन					
	१) वर्ग नियंत्रण					
	२) विद्यार्थी सहभाग					
	३) शंका समाधान					
	४) वर्गाचे वैतन्य					
४.	शैक्षणिक साहित्य / फलक कार्य					
	१) साहित्याचा वापर					
	२) साहित्याची आकर्षकता					
	३) फलक लेखन					
	४) शैक्षणिक साहित्याची हाताळणी					
	५) साहित्य वापराचे नियोजन					

सूचना व अभिप्राय : पाठक्रमांक

दिनांक

सराव पाठ टाचणाचा आराखडा

पाठाची शाळा :
वर्ग : Six
दिनांक :
तुकडी :
वेळ :
घटक : The Peacock and the Crane
उपघटक : Conceited Peacock
पाठ्यघटक :
अपेक्षित-पूर्वज्ञान :
नियोजित शैक्षणिक साहित्य :

पाठाच्या पायऱ्या	पाठ्यमुद्दे	विशिष्ट उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे	शिक्षक कृती	अध्ययन अनुभूती: विद्यार्थिकृती	शैक्षणिक साहित्य / फलककार्य	मूल्यमापन (उद्दिष्टांचे मापन)
१	२	३	४	५	६	७
Set Induction	previous knowledge	* objective :- To arise previous knowledge of students	students attention please, now its our English period.	Listens Carefully		
		* specification :- student answers questions based on previous knowledge.	Birds are the most wonderful animals on the Earth. Birds are those living beings that can fly high in the sky.			
			Q1 which is our national bird ?	peacock		oral
			Q2 which bird is singing ?	Nightingale		oral
			This lesson is difficult to understand we should study it with keen attention.			
Statement		* objective :- To make students familiar with new topic.	So, today we are going to learn 'The peacock and the Crane.	Listens Carefully		
		* specification :- student attracts towards new topic.	[Teacher writes title on the black board]	observes	The peacock and the crane	written and oral.

पाठाच्या पायऱ्या	पाठ्यमुद्दे	विशिष्ट उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे	शिक्षक कृती	अध्ययन अनुभूती विद्यार्थीकृती	शैक्षणिक साहित्य / फलककार्य	मूल्यमापन (उद्दिष्टांचे मापन)
१	२	३	४	५	६	७
Explanation	Conceited peacock	* Knowledge :- To enable student how the peacock is conceited. * specification :- ~~To enable student~~ how the peacock is conceited.	The peacock and the Crane There was once a very conceited peacock who had a gorgeous tail like no other bird. So, when he met a Crane one day, the peacock scoffed at the Crane's colourless and dull feathers.	Listens Carefully		
		* Understanding :- To enable students beautiful feathers is not important, fly high is also useful.	'look at my feathers' he boasted, how they shine in all the colours of the rainbow.	Listens Carefully		
		* specification :- student explains the fly high above among clouds is important.	Thus today we have learnt a lesson The peacock and the Crane.	Listens Carefully		
Recapitulation		* objective :- To enable student to strenghthen knowledge already acquired.	Teacher asks questions. 1] There was once a very ---- peacock.	conceited		oral
		* specification :- student answers questions on acquired knowledge.	2] Fine feathers don't make ----	Fine birds		oral

पाठ टाचण (जोडपान)

पाठाच्या पायऱ्या	मापनाचे उद्दिष्ट	शिक्षक कृती	फलककार्य/शै.साहित्य
१	२	३	४
उपयोजन	उपयोजन/कौशल्य/मनोवृत्ती		
	* objective :- To enable student to use acquired knowledge in new condition. * specification:- student uses acquired knowledge in new condition.	Q what is the special character of peacock ?	Q choose the correct meaning. 1] Fine feathers don't make fine birds. 2] The peacock had a gorgeous tail like no other bird.
मूल्यमापन	ज्ञान/आकलन		
	* objective :- To evaluate students acquired knowledge. * specification student choose the correct meaning.	Teacher shows the roll-up board and asks student choose the correct meaning.	
गृहपाठ	स्वयंअध्ययन		
	* objective :- To provoke students for self study. * specification student does self-study.	Q why did the peacock scoff at the crane ?	

मार्गदर्शक प्राध्यापकाची स्वा[illegible]

निरीक्षण तक्ता

		अतिउत्तम	उत्तम	समाधानकारक	बरा	असमाधानकारक
१.	**पाठाचे नियोजन**					
	१) पाठटाचण लेखन					
	२) उद्दिष्ट व स्पष्टीकरणे					
	३) पाठाच्या पायऱ्या					
२.	**आशयाची तयारी**					
	१) आशयज्ञान					
	२) संकल्पनेतील सुस्पष्टता					
	३) विषयाचे सादरीकरण					
	४) प्रश्न पध्दत					
	५) भाषा शुध्दता, उच्चार स्पष्टता					
३.	**वर्ग व्यवस्थापन**					
	१) वर्ग नियंत्रण					
	२) विद्यार्थी सहभाग					
	३) शंका समाधान					
	४) वर्गाचे चैतन्य					
४.	**शैक्षणिक साहित्य / फलक कार्य**					
	१) साहित्याचा वापर					
	२) साहित्याची आकर्षकता					
	३) फलक लेखन					
	४) शैक्षणिक साहित्याची हाताळणी					
	५) साहित्य वापराचे नियोजन					

सूचना वअभिप्राय : पाठक्रमांक : दिनांक :

पर्यवेक्षक प्राध्यापकाची स्वाक्षरी

सराव पाठ टाचणाचा आराखडा

पाठाची शाळा :

वर्ग : आठवी

दिनांक :

तुकडी :

वेळ :

घटक : ब्रिटिश सत्तेचे परिणाम

उपघटक : ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना

पाठ्यघटक : युरोपीय सत्ता

अपेक्षित-पूर्वज्ञान :

नियोजित शैक्षणिक साहित्य :

पाठाच्या पायऱ्या	पाठ्यमुद्दे	विशिष्ट उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे	अध्ययन अनुभूती			
			शिक्षक कृती	विद्यार्थीकृती	शैक्षणिक साहित्य / फलककार्य	मूल्यमापन (उद्दिष्टाचे मापन)
१	२	३	४	५	६	७
सज्जता प्रवर्तन		* उद्दिष्ट्य :- विद्यार्थ्यांचे पूर्वज्ञान जागृत करण्यास मदत करते. * स्पष्टीकरण :- विद्यार्थी पूर्वज्ञानावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे देतात.	मुलांनो इकडे लक्ष द्या. आज आपला इतिहासाचा तास आहे. व्यापाराच्या हेतूने पोर्तुगीज व डच यांच्या नंतर इंग्रज भारतात आले. त्यांनी ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना केली. मी तुम्हाला काही प्रश्न विचारणार आहे त्याची उत्तरे द्या. प्र.1 ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना कधी झाली? प्र.2 पहिले मराठा-इंग्रज युद्ध कधी झाले ? हा घटक महत्त्वाचा आहे. सर्वांनी लक्ष दिल्यास सर्वांना समजेल.	श्रवण करतो. विद्यार्थी प्रश्नांची उत्तरे देतो. इ.स.1600 1775-1782		तोंडी
हेतूकथन		* उद्दिष्ट्य :- विद्यार्थ्यास पाठाचे शीर्षक समजावून सांगण्यास मदत करणे. * स्पष्टीकरण :- विद्यार्थी पाठाचे शीर्षक समजून घेतो.	तर मग आज आपण प्रकरण 3 ब्रिटिश सत्तेचे परिणाम यातील उपघटक ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना त्यातील पाठ्यघटक युरोपीय सत्ता हा भाग अभ्यासणार आहोत.	श्रवण व निरीक्षण	घटक - ब्रिटिश सत्तेचे परिणाम उपघटक - ब्रिटीश ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना पाठ्यघटक - युरोपीय सत्ता	लेखी व कृती
विषयप्रतिपादन	ब्रिटीश ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना	* ज्ञान → * उद्दिष्ट्य :- विद्यार्थ्यांना ब्रिटिश सत्तेची माहिती सांगता येणे.	शिक्षक भौगोलिक शोधांमुळे युरोपीय सत्ता भारताच्या किनाऱ्यावर कशा येऊन पोचल्या, याविषयी विद्यार्थ्यांना माहिती देतात.	श्रवण करतो.		

पाठाच्या पायऱ्या	पाठ्यमुद्दे	विशिष्ट उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे	शिक्षक कृती	अध्ययन अनुभूती: विद्यार्थिकृती	अध्ययन अनुभूती: शैक्षणिक साहित्य / फलककार्य	अध्ययन अनुभूती: मूल्यमापन (उद्दिष्टांचे मापन)
१	२	३	४	५	६	७
		* स्पष्टीकरण :- विद्यार्थी ब्रिटीश सत्तेची माहिती सांगतात.	पोर्तुगीज, डच, इंग्रज, फ्रेंच असे सर्व युरोपीय भारताची बाजारपेठ काबीज करण्याच्या सत्तास्पर्धेत उतरले.			
	२) इंग्रज व मराठे	१] आकलन → * उद्दिष्ट्य :- विद्यार्थ्यांना इंग्रज व मराठा युद्धाची माहिती सांगता येणे. * स्पष्टीकरण :- विद्यार्थी इंग्रज व मराठा युद्धाची माहिती सांगतात.	मुंबई हे इंग्रजांचे पश्चिम भारतातील प्रमुख केंद्र होते. त्याच्या जवळपासचा प्रदेश मिळवण्याचा त्यांचा प्रयत्न होता. परंतु या प्रदेशावर मराठ्यांची घट्ट पकड होती. 1775 ते 1818 या दरम्यान मराठे व इंग्रज यांच्यात तीन युद्धे झाली.	श्रवण करतात		
	३) तैनाती फौज	* कौशल्य → * उद्दिष्ट्य :- विद्यार्थ्यांना तैनाती फौज म्हणजे काय, स्वतःच्या शब्दात सांगता येणे. * स्पष्टीकरण :- तैनाती फौज म्हणजे काय ते सांगतो.	शिक्षक काही चित्र दाखवून व्यक्तींचा परिचय करून देतात.	विद्यार्थी लक्षपूर्वक पाहतात.	चित्र दाखवतात.	निरीक्षण तोंडी
संकलन		* उद्दिष्ट्य :- प्राप्त ज्ञानाचे दृढीकरण करणे. * स्पष्टीकरण :- प्राप्त ज्ञानावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे देतो.	पाठावर आधारित शिक्षक खालील प्रश्न विचारतात. १] 1802 मध्ये ---- पेशव्याने इंग्रजांशी तैनाती फौजेचा करार केला. २] ---- हे इंग्रजांचे पश्चिम भारतातील प्रमुख केंद्र होते.	विद्यार्थी उत्तरे देतात. दुसरा बाजीराव मुंबई		तोंडी

पाठ टाचण (जोडपान)

पाठाच्या पायऱ्या	मापनाचे उदिष्ट	शिक्षक कृती	फलककार्य/शै.साहित्य
१	२	३	४
उपयोजन	उपयोजन/कौशल्य/मनोवृत्ती		
	* उदिष्ट्य :- प्राप्त ज्ञानाची येणाऱ्या परिस्थितीशी सांगड घालणे. * स्पष्टीकरण :- विद्यार्थी प्राप्त ज्ञानावरून येणाऱ्या परिस्थितीशी सांगड घालतो.	* शिक्षक खालील प्रश्न विचारतात. 1] इंग्रज व मराठा मुद्द्यांची माहिती लिहा.	इयत्ता तुकडी विषय दिनांक 1] घटक :- ब्रिटिश सत्तेचे परिणाम 2] उपघटक :- 1] ब्रिटीश ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना 2] इंग्रज व मराठे 3] तैनाती फौज
मूल्यमापन	ज्ञान/आकलन		
	* उदिष्ट्य :- अध्ययन अनुभुती तपासून पाहणे. * स्पष्टीकरण :- विद्यार्थी रिकाम्या जागा योग्य भरतात.	शिक्षक गुंडाळी फलकावर खालील गाळलेल्या जागा भरण्यास सांगतील. 1] पोर्तुगीज, ----, फ्रेंच, ब्रिटीश हे भारताची बाजारपेठ काबीज करण्याच्या सत्तास्पर्धेत उतरले. 2] ---- मध्ये दुसऱ्या बाजीराव पेशव्याने इंग्रजांशी तैनाती फौजेचा करार केला.	
गृहपाठ	स्वयंअध्ययन		
	* उदिष्ट्य :- स्वयंअध्ययनास प्रेरित * स्पष्टीकरण :- विद्यार्थी स्वयंअध्ययन करतो.	शिक्षक गुंडाळी फलकावर प्रश्न देतात. प्र. संकल्पना स्पष्ट करा. 1] तैनाती फौज	

मार्गदर्शक प्राध्यापकाची स्वाक्षरी

निरीक्षण तक्ता

		अतिउत्तम	उत्तम	समाधानकारक	बरा	असमाधानकारक
१.	**पाठाचे नियोजन**					
	१) पाठटाचण लेखन					
	२) उद्दिष्ट व स्पष्टीकरणे					
	३) पाठाच्या पायऱ्या					
२.	**आशयाची तयारी**					
	१) आशयज्ञान					
	२) संकल्पनेतील सुस्पष्टता					
	३) विषयाचे सादरीकरण					
	४) प्रश्न पध्दत					
	५) भाषा शुध्दता, उच्चार स्पष्टता					
३.	**वर्ग व्यवस्थापन**					
	१) वर्ग नियंत्रण					
	२) विद्यार्थी सहभाग					
	३) शंका समाधान					
	४) वर्गाचे चैतन्य					
४.	**शैक्षणिक साहित्य / फलक कार्य**					
	१) साहित्याचा वापर					
	२) साहित्याची आकर्षकता					
	३) फलक लेखन					
	४) शैक्षणिक साहित्याची हाताळणी					
	५) साहित्य वापराचे नियोजन					

दिनांक :

सूचना वअभिप्राय : पाठक्रमांक :

पर्यवेक्षक प्राध्यापकाची स्वाक्षरी